

Village and Development

Vol.28, No.110, Summer 2025

Research Paper

Analysis of Rural Women's Attitudes towards the Development of Livestock Activities (Case Study: Koot Abdollah District, Karun County)

Z. Soltani¹ , M. Goodarzi² , B. Bani Na'am³ 

Received: 4 February, 2025 Revised: 23 May, 2025 Accepted: 19 August, 2025

Abstract

Introduction

Rural women and men, depending on their region and expertise in various livestock farming practices, often possess specialized knowledge about different aspects of animal husbandry. However, women's access to adequate knowledge, improved technologies, financial services, and other social services remains a significant challenge. The livestock sector is predominantly growing, with small-scale production systems contributing to livelihood development and increasing GDP. Women, as the primary users of local livestock breeds, play a central role in managing animal resources, and therefore, the conservation of these resources is closely linked to them. Despite their fundamental role in managing livestock assets, women typically have limited access to markets and play a restricted role in the commercialization of livestock and livestock products. Moreover, they have minimal access to technologies, training, and extension services. In many rural areas where strict cultural and social norms prevail, women are often excluded from the decision-making process. Another

1. Corresponding Author and Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Letters and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran (z.soltani@scu.ac.ir).

2. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Letters and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

3. MA Student, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Letters and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

DOI: 10.30490/rvt.2025.367384.1648

major challenge is their limited access to financial services, which is influenced by various factors.

In some communities, women keep livestock for non-productive purposes, mainly due to cultural expectations, whereas in others, livestock is used for food security, safety, and income generation—reasons that are more production-oriented. However, non-productive reasons often outweigh the productive ones, posing a challenge to the development of the livestock sector.

Materials and Methods

The present study is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of type and nature. Data collection was conducted using both documentary and field methods. The research tool was a researcher-developed questionnaire, whose validity was refined, confirmed, and completed through expert opinions from professors and specialists in the field. To determine reliability, a sample of 30 questionnaires was tested, and composite indices of attitude were evaluated. The questionnaire was designed in three sections: perception, awareness, and attitude, to measure attitudes. The Cronbach's alpha coefficient was calculated for each section, yielding values of 0.67 for perception, 0.71 for awareness, and 0.74 for attitude, indicating the suitability of the composite indices. The questionnaire was designed based on a Likert scale, and reverse-scored questions were adjusted during data analysis.

The statistical population of this research included all women engaged in livestock farming in Karun County. Initially, preliminary statistics for each village were obtained through the Karun County Agricultural Jihad Organization, from which the number of livestock-owning households was calculated and their distribution across villages assessed. From a total of 1,003 livestock-keeping individuals, a sample size of 278 was determined using Cochran's formula. Due to the vastness of the study area, participants were randomly selected from 16 villages across different rural districts. One or two individuals (mother, daughter-in-law, or daughter of the household) were selected from each household. Data analysis was conducted using mean, standard deviation, correlation coefficient, and regression techniques in SPSS 26.

Results and Discussion

The results indicate that approximately 67% of rural women in Karun County have a positive attitude toward livestock activities, while the rest are either indifferent or, in rare cases, hold a negative or entirely negative view of livestock farming. The findings suggest that women have a high level of

perception regarding livestock activities and their necessity, as well as the lack of resources and training, even though they may not possess sufficient knowledge and awareness in these areas. Notably, women's perception of livestock farming ranked as the top priority within their attitude.

Despite their own experiences in livestock farming, rural women welcomed modern training programs, the enhancement of livestock farming activities through new and suitable facilities, and access to appropriate spaces for animal husbandry. The research findings revealed that, in some cases, women had taken personal initiatives in this regard but did not consider them sufficient. Additionally, the results highlighted a strong interest among rural women in receiving livestock farming training, yet no organization had undertaken any measures to provide such education. Pearson correlation results indicate that the lack of appropriate actions by relevant organizations and institutions could negatively impact women's attitudes toward livestock farming. In the section addressing independent variables related to women's attitudes, factors such as limited resources, inadequate training, and other constraints (such as separating livestock living spaces from human residences) were identified as key contributors to declining hygiene levels and increased health risks for women in livestock farming. Rural women believed that appropriate spaces and facilities could positively influence the attitudes of livestock farmers in general and female livestock farmers in particular.

Furthermore, rural women's attitude toward the social status of livestock farming as a profession was not positive from a societal perspective. Despite their favorable view of livestock farming as an occupation, most women actively engaged in this field believed that livestock farming does not hold an acceptable social status within the community and has not received the level of public respect it deserves.

Conclusions

Livestock farming, like many other activities, has not been and will not be free from challenges and difficulties. The accumulation of these challenges can undoubtedly be among the reasons for the declining interest and motivation of livestock farmers in general and female livestock farmers in particular. In Karun County, where livestock farming is primarily practiced for subsistence, professional livestock farmers who lack land have no other means of livelihood besides this activity. Therefore, it is essential to take measures to prevent a decline in motivation and to improve livestock farmers' perception of this profession.

Keywords: Rural Women, Livestock Farming, Koot Abdollah District, Karun County.




روستا و توسعه

سال ۲۸، شماره ۱۱۰، تابستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

تحلیل نگرش زنان روستایی نسبت به توسعه فعالیت‌های دامپروری

(مطالعه موردی: دهستان کوت عبدالله شهرستان کارون)

زهرا سلطانی^۱ ، مجید گودرزی^۲ ، بسنه بنی‌نعم^۳ 

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۱/۱۶ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۳/۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۵/۲۸

چکیده

امروزه بخش مهمی از برنامه‌ریزی توسعه روستایی به مشارکت و آگاهی زنان نیاز دارد؛ چراکه زنان نقش مهمی در توسعه روستایی ایفا می‌کنند. به همین منظور هدف پژوهش حاضر، تحلیل نگرش زنان روستایی دهستان کوت عبدالله در زمینه توسعه فعالیت‌های دامپروری است. جامعه آماری این پژوهش را ۱۰۰۳ خانوار دامدار شهرستان کارون در سال ۱۴۰۳ تشکیل می‌دهند. با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۲۸۷ نفر محاسبه شد که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پرسش‌نامه محقق‌ساخته است. ضریب آلفای کرونباخ به منظور تشخیص شاخص‌های ترکیبی آن ۰/۷۲ به دست آمد. بر اساس تعریف نگرش، سه متغیر مستقل زیرمجموعه نگرش، درک، آگاهی و نگرش با تکیه بر شاخص‌های فردی اجتماعی و اقتصادی مورد بررسی قرار گرفت و برای هر مؤلفه نتایجی به دست آمد که در نهایت در چارچوب مفهوم نگرش مورد تحلیل و ارزیابی و نتیجه‌گیری قرار گرفت. ۶۱ درصد کل نمونه آماری

۱. نویسنده مسئول و دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. (z.soltani@scu.ac.ir)

۲. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

نگرش نسبتاً مثبت تا مثبت به حرفه دامپروری داشتند. مهم‌ترین انگیزه گرایش به این حرفه عامل اقتصادی و کمک به اقتصاد خانواده بود و مهم‌ترین عامل در کاهش انگیزه نبود امکانات و سختی و مشقت کار بود. صد درصد بانوان کمبود امکانات و همچنین عدم شرکت در دوره‌های آموزشی را از عوامل بازدارنده در گسترش حرفه دامپروری می‌دانستند. بر همین اساس مهم‌ترین پیشنهاد پژوهش، برنامه‌ریزی در راستای ارتقاء دانش زنان محدوده مورد مطالعه با برگزاری دوره‌های آموزشی و ترویجی است.

کلید واژه‌ها: زنان روستایی، دامپروری، دهستان کوت عبدالله، شهرستان کارون.

مقدمه

در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰، مسئله مشارکت روستاییان در برنامه‌های توسعه روستایی به‌عنوان یکی از دغدغه‌های مهم در ادبیات توسعه مطرح شد. در آن دوران، الگوی غالب توسعه در بسیاری از کشورها، به‌ویژه کشورهای غربی، بر پایه رشد اقتصادی سریع و صنعتی شدن استوار بود. این الگو، که توسط بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز اقتباس شد، پیامدهای منفی متعددی را از جمله مهاجرت‌های گسترده، جابه‌جایی‌های شدید جمعیتی، تعمیق شکاف‌های اجتماعی - اقتصادی بین مناطق شهری و روستایی و تضعیف ساختارهای بومی به همراه داشت. در پی بروز این آثار منفی، موجی از بازنگری در رویکردهای توسعه‌محور آغاز شد و نظریه‌پردازان و سیاست‌گذاران بسیاری تلاش کردند تا جایگاه مردمی که در فرآیندهای توسعه و برنامه‌ریزی (عمدتاً از بالا به پایین) به حاشیه رانده شده بودند را بازتعریف نمایند. در این راستا، مشارکت فعال روستاییان در فرایند برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های توسعه‌ای به‌عنوان ضرورتی انکارناپذیر مورد تأکید قرار گرفت. این تحول فکری زمینه‌ساز ظهور مفهومی نو در گفتمان توسعه تحت عنوان «توسعه مشارکتی» شد که در آن، توانمندسازی جوامع محلی و بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و دیدگاه‌های آنان در محوریت برنامه‌ریزی توسعه قرار گرفت (Papoli Yazdi & Ebrahimi, 2015). به‌منظور جلب مشارکت مردم در سطح محلی دو شرط باید رعایت شود:

- سازمان‌دهی کشاورزان در انجمن‌های محلی دهقانی که مورد قبول مردم باشد؛
- درک و بینش برنامه‌ریزان از نظام ارزشی و روش زندگی مردم برای ایجاد یک تشکیلات مناسب با همیاری افراد بومی. به همین دلیل بررسی‌های اجتماعی و انسان‌شناسی پیش‌نیاز مهمی برای شروع فعالیت‌های توسعه در سطح روستا هستند.

ضرورت بررسی نگرش افراد به این علت است که به مدیران و مجریان کمک می‌کند تا از شیوه تفکر افراد درباره موضوعات مشخص مطلع شده و در صورت نیاز برنامه‌هایی را برای تغییر نگرش آنان طراحی کنند (Hayati et al., 2010).

مشارکت زنان در توسعه اقتصادی به‌عنوان یک حوزه مهم تحقیقاتی و عملی در دهه‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است (Sri Guban et al., 2024). در حال حاضر، شاخص توانمندسازی زنان در کشاورزی (WEAI) به‌طور گسترده‌ای برای اندازه‌گیری نقش زنان در توسعه روستایی از طریق مشارکت آن‌ها در بخش‌های مختلف کشاورزی به کار می‌رود (Rashid & Abedin, 2022). در برخی مناطق جهان، زنان درصد قابل توجهی از نیروی کار کشاورزی را تشکیل می‌دهند و از این رو، ضروری است که سیاست‌گذاران اهمیت این نقش را با توجه به تعداد زیاد آن‌ها درک کنند. کولر - رولفسون نیز بیان می‌کند که سه‌چهارم از مسئولیت‌های خانگی زنان آسیایی شامل مدیریت دامها است (Köhler-Rollefson, 2012).

بر اساس بررسی‌ها، در نپال حدود ۹۰ درصد از زنان به تولید دام مشغول هستند، درحالی‌که این رقم برای مردان تنها ۷۵ درصد است (Herath, 2009). نتایج تحقیقی در نواحی مرکزی و شرقی کنیا نشان می‌دهد که زنان بیشتر مسئول تغذیه دامها هستند، درحالی‌که مردان بیشتر به آبیاری و مدیریت آفات می‌پردازند (Njuki, 2004). نتایج مطالعه میر لطیفی و همکاران (Mirlofti et al., 2013) نشان می‌دهد که در منطقه هامون، زنان روستایی به‌طور متوسط روزانه حدود ۲ ساعت از وقت خود را به تغذیه و چرای دامها اختصاص می‌دهند. این فعالیت شامل طیف وسیعی از اقدامات است که از جمله می‌توان به چرای طبیعی دامها، تهیه علوفه دستی، تأمین آب برای دامها و همچنین آب و دانه دادن به ماکیان اشاره کرد. علاوه بر این، تمیز کردن طویله، مراقبت از دامها و رسیدگی به ماکیان از جمله فعالیت‌هایی است که زنان روستایی انجام می‌دهند. به‌طور متوسط، هر یک از این فعالیت‌ها به ترتیب حدود ۱ ساعت، ۴۵ دقیقه و ۳۰ دقیقه از وقت زنان را در طول روز به خود اختصاص می‌دهد. همچنین، تهیه محصولات دامی و شیردوشی به‌عنوان کارهایی زنانه در نظر گرفته می‌شود که به‌طور متوسط بین ۴۵ دقیقه تا یک ساعت زمان می‌برد.

زنان و مردان روستایی بسته به منطقه و تخصص‌های مختلف دامپروری، اغلب دارای دانش خاصی درباره جنبه‌های مختلف دامپروری هستند. با این حال، دسترسی زنان به دانش کافی، فناوری‌های بهبودیافته، خدمات مالی و سایر خدمات اجتماعی همچنان یک چالش مهم است. بخش دامپروری عمدتاً در حال رشد است و سیستم‌های تولید کوچک‌مقیاس به توسعه معیشت‌ها و افزایش

تولید ناخالص داخلی کمک می‌کنند (WCILD, 2016). زنان به‌عنوان اصلی‌ترین استفاده‌کنندگان از نژادهای محلی دام، نقش مرکزی در مدیریت منابع دامی دارند و به همین دلیل، حفظ این منابع به آن‌ها تعلق دارد (Köhler-Rollefson, 2012). باوجود نقش اساسی زنان در مدیریت دارایی‌های دامپروری، آن‌ها به‌طور معمول دسترسی محدودی به بازارها دارند و نقش محدودی در تجاری‌سازی دام و محصولات دامی ایفا می‌کنند (Patel et al., 2016). علاوه بر این، زنان دسترسی کمی به فناوری‌ها، آموزش و خدمات ترویجی دارند و در بسیاری از مناطق روستایی که هنجارهای فرهنگی و اجتماعی سخت‌گیرانه‌ای وجود دارد، در فرآیند تصمیم‌گیری مشارکت نمی‌کنند. یکی دیگر از چالش‌های عمده، دسترسی محدود زنان به خدمات مالی است که تحت تأثیر عوامل مختلف قرار دارد (SIDA, 2015). در برخی از جوامع، زنان دام‌ها را به دلایل غیر تولیدی نگهداری می‌کنند، به‌ویژه به خاطر انتظارات فرهنگی، درحالی‌که در مواردی نیز از دام‌ها برای تأمین غذا، امنیت و درآمد (دلایل تولیدی) استفاده می‌شود. بااین‌حال، دلایل غیر تولیدی به‌طور غالب بر دلایل تولیدی تأثیر می‌گذارند که این خود یک چالش در توسعه دامپروری محسوب می‌شود (ILRI, 2010).

به عقیده هیستریچ، زنان بزرگ‌ترین گروه محرومان جهان هستند و برنامه‌ریزان و کارشناسان باید تلاش‌های خود را به سوی کاهش محدودیت‌ها و محرومیت‌ها سوق دهند و زنان روستایی را به سمت برابری اقتصادی و اجتماعی هدایت نمایند (Lashgarara, 2011). کمبود حقوق و دسترسی به منابع، تأثیر زیادی بر فعالیت‌های زنان روستایی در زمینه‌های تولیدی مانند سرمایه‌گذاری و تولید درآمد دارد و این امر آن‌ها را به سمت دامداری غیر تولیدی سوق می‌دهد که این مسئله به ضرر کشاورزی تولیدی است. برای مقابله با این چالش‌ها، نیاز به مداخلات مختلفی ازجمله تشویق به پرورش نژادهای پر تولید و اعمال فناوری‌ها و شیوه‌های جدید است (SIDA, 2015). زنان قادر به اتخاذ تصمیماتی هستند که به رشد اقتصادی و افزایش امنیت غذایی منجر می‌شود (Yunis et al., 2018). این در حالی است که اگرچه در چند دهه اخیر به دلیل اجرای برنامه‌های توسعه، سطح سواد، تحصیلات و مهارت‌های حرفه‌ای و تخصصی زنان در جامعه ایران بالا رفته است، اما شواهد و مدارک نشان می‌دهد که متناسب با ارتقای سطح تحصیلات و مهارت‌های زنان، مشارکت آنان در حوزه‌های مختلف رشد چندان ناگهانی نداشته است و این موضوع در خصوص زنان روستایی مصداق بیشتری می‌یابد؛ زیرا توسعه پایدار روستایی مستلزم وجود انسان‌های مشارکت‌جو و مسئولیت‌پذیر است. وضعیت فعالیت‌های زنان در ایران، گویای این واقعیت است که اشتغال زنان روستایی در وضعیت مناسبی قرار

ندارد، به طوری که فقط ۱۲ درصد از شاغلان روستایی را زنان تشکیل می‌دهند که در مقایسه با میزان اشتغال متعارف زنان (۳۵ درصد) جای تامل دارد (Yaghoubi Farani et al., 2023).

دادورخانی در پژوهشی نشان داد که زنان روستایی برای فعالیتهای کشاورزی، منزلت و ارزش پایینی قائل بوده و معتقدند که افراد فقیر به این مشاغل تن در می‌دهند. به اعتقاد آنان، این مشاغل منجر به استهلاک جسمی زنان می‌شود. دختران روستایی نیز به مانند آنان نگرشی منفی به کار کشاورزی داشته و به ویژه کار بر روی زمین دیگران را متعلق به افراد فقیر دانسته و حداکثر مایل هستند که انجام فعالیتهای کشاورزی در زمینهای تحت مالکیت خانواده باشد (Dadvar Khani, 2006). این نگرش منفی نسبت به کشاورزی، تنها به کار روی زمین محدود نمی‌شود، بلکه در سایر فعالیتهای مرتبط با معیشت روستایی از جمله دامپروری نیز دیده می‌شود. دامپروری سنتی به فعالیتهایی اطلاق می‌شود که در آن دامداران بر اساس تجربیات تاریخی خود و به طور عمد به منظور تأمین منابع غذایی همچون گوشت و لبنیات برای مصرف شخصی و در برخی موارد برای اهداف تجاری، به پرورش دام می‌پردازند. این نوع دامپروری عموماً در مقیاسهای محدود و غیرمستمر صورت می‌گیرد و به ندرت از دانش و تکنولوژیهای نوین استفاده می‌شود. این فعالیت به ویژه در مناطق روستایی و در کنار کشاورزی انجام می‌شود، جایی که دامدار بخش قابل توجهی از وقت خود را به مراقبت و نگهداری از دامها اختصاص می‌دهد. محصولات حاصل از این فعالیت معمولاً برای تأمین نیازهای خانوار تولید می‌شود و در صورت مازاد، به بازار عرضه می‌شود (Hosseini Abri, 2001). بدین ترتیب، نگرش افراد روستایی نسبت به این نوع فعالیتها می‌تواند نقش تعیین کننده‌ای در میزان مشارکت آنها در مشاغل کشاورزی و دامپروری ایفا کند. از این رو، شناخت نگرش افراد نسبت به فعالیتهای روستایی، به ویژه در میان زنان و دختران، اهمیت فراوانی دارد؛ زیرا نگرش به عنوان مجموعه‌ای از اعتقادات، عواطف و نیت رفتاری نسبت به یک شیء، شخص یا واقعه تعریف می‌شود. به عبارتی تمایل نسبتاً پایدار به شخصی، به چیزی یا رویدادی است که در احساس و رفتار نمایان می‌شود (Gholipour, 2007). با آنکه تعریف واحدی از نگرش وجود ندارد، تقریباً تمام پژوهشگران بر این باورند که نگرش نمایانگر ارزیابی کلی فرد از یک موضوع است. نگرش مؤلفه اساسی فردیت هر انسان به شمار می‌رود و شامل پاسخهای شناختی، رفتاری و عاطفی می‌شود. پژوهشگران تأکید می‌کنند که این مؤلفه‌ها یعنی مؤلفه‌های عاطفی، شناختی و رفتاری، ارزیابی کلی فرد از یک پدیده را تشکیل می‌دهند؛ البته لزوماً همه این مؤلفه‌ها در هر نگرشی وجود ندارند.

به‌طور کلی می‌توان گفت که ترکیب شناخت‌ها، احساس‌ها و آمادگی برای عمل نسبت به یک‌چیز معین، نگرش شخص نسبت به آن چیز را شکل می‌دهد (Bonne & Wanke, 2011): بنابراین، بر اساس همین ساختار سه‌گانه، می‌توان به تحلیل نگرش، آگاهی و درک افراد نسبت به فعالیت‌هایی مانند کشاورزی و دامپروری پرداخت و عوامل مؤثر بر مشارکت یا امتناع آن‌ها از این نوع مشاغل را بهتر درک کرد.

آل آقا (Al Agha, 2005) در پژوهشی با عنوان شناسایی مشاغل درآمدزا برای زنان روستایی و تعیین نیازهای آموزشی و مهارت‌های متناسب با آن به این نتیجه رسید که زنان روستایی سه استان (گلستان، گیلان و مازندران) بیشترین فعالیت اقتصادی را به ترتیب در حوزه‌های کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و خدمات انجام می‌دهند و در عین حال در هیچ‌یک از این موارد، آموزش چندانی از مروجان یا مدارس دریافت نکرده و بیشتر مشاغل درآمدزای خود را به‌صورت سنتی فراگرفته‌اند.

لهسایی‌زاده و همکاران (Lahsayizadeh et al., 2005) در پژوهشی با عنوان بررسی مشارکت اقتصادی زنان روستایی (مطالعه موردی استان فارس) به این نتیجه رسیدند که رابطه معکوس بین تحصیلات و مشارکت اقتصادی زنان روستایی وجود دارد. به بیان دیگر، هر چه تحصیلات زنان بیشتر می‌شود، تمایل آنان به انجام دادن کارهای اقتصادی - که عمدتاً در روستاها مرتبط با کشاورزی و دامداری است - کمتر می‌شود. همچنین با افزایش سن، مشارکت زنان در فعالیت‌های اقتصادی بیشتر می‌شود. علاوه بر این با افزایش تحصیلات و درآمد مردان، مشارکت زنان کاهش می‌یابد. مدل نهایی تحقیق نشان‌دهنده آن است که قوی‌ترین متغیر تبیین‌کننده تغییرات میزان مشارکت اقتصادی زنان، نگرش آنان نسبت به اشتغال خود است. متغیرهای میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، نگرش مردان نسبت به نقش اقتصادی زنان، فضای حیاتی و اعتماد به نفس زنان از دیگر متغیرهایی هستند که بر روی هم ۳۳/۸ درصد تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهند.

هادیان و سحرخیز (Hadian & Saharkhiz, 2006) در پژوهشی با هدف تعیین سهم اقتصادی زنان روستایی در فعالیت‌های امور دام در شهرستان چهرم به این نتیجه رسیدند که در کل فعالیت‌های مربوط به امور دام روستایی، میانگین سهم اقتصادی زنان ۲۹/۴۴ درصد بوده که نزدیک به یک‌دوم میانگین سهم اقتصادی مردان است. همچنین در ۶۲ درصد از این فعالیت‌ها، سهم اقتصادی زنان روستایی بیش از ۱۶ درصد به دست آمده است. این وضعیت ضرورت توجه برنامه‌ریزان اقتصادی را به در نظر گرفتن نقش زنان روستایی آشکار می‌سازد.

شمس و همکاران (Shams et al., 2015) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش زنان روستایی در نظام بهره برداری دامپروری روستایی (نگرش، انگیزه و موانع مشارکت) در شهرستان چاراویماق به این نتیجه رسیدند که ۷/۶۰ درصد زنان روستایی نگرشی خنثی (میانگین) در خصوص مشارکت در فعالیت‌های دامپروری دارند. سنگین و سخت بودن کارهای دامپروری مهم‌ترین مانع مشارکت از دید زنان بود. تأمین مواد غذایی مورد نیاز مهم‌ترین انگیزه بیرونی و احساس مسئولیت در قبال خانواده مهم‌ترین انگیزه درونی زنان برای مشارکت در فعالیت‌های دامپروری محسوب می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که بیشتر زنان به میزان کمی از رسانه‌های جمعی اطلاعات دریافت می‌کنند و مهم‌ترین منبع اطلاعاتی آن‌ها تلویزیون است. زنان بیشترین مشارکت را در فعالیت‌های شیردوشی و فرآوری و کمترین مشارکت را در فعالیت‌های مربوط به چرا دارند.

صالحی و کرباسی (Salehi & Karbasi, 2022) در پژوهشی با عنوان تبیین پایداری صنعت دامپروری استان اصفهان به این نتیجه رسیدند که برنامه‌ریزی مناسب و علمی برای بهبود و توسعه تولیدات دامی در راستای افزایش بهره‌وری تولیدات دام، طیور، سایر ماکیان و زنبورعسل بر اساس اسناد بالادستی موجود، سیاست‌های کلان اقتصاد مقاومتی کشور و جامع‌نگری از الزامات برنامه‌های توسعه پایدار صنعت دامپروری استان‌هاست.

والینگو (Walingo, 2010) در پژوهشی با عنوان نقش پروژه‌های دامداری در توانمندسازی زنان کشاورزان کوچک‌مقیاس برای تأمین امنیت غذایی پایدار در مناطق روستایی کنیا نشان دادند که زنان بهره‌بردار از درآمد، سطح تحصیلات و وضعیت تغذیه‌ای بهتری برخوردارند. پروژه‌های توسعه در صورتی می‌توانند اهداف خود را محقق کنند که تلاش‌های عمده برای اطمینان از درک اهداف پروژه توسط تمامی ذینفعان صورت گیرد تا تعهد به باز توزیع منابع ایجاد و هدف پروژه مورد پذیرش واقع شود. مطابق یافته‌های این تحقیق، باید درک مناسبی از فرهنگ‌ها و شیوه‌های خانوادگی و اجتماعی وجود داشته باشد تا بتوان مسیر زنان را به‌طور سودمند و با حمایت کامل شوهران و کل خانواده برای موفقیت پروژه پیگیری کرد.

پاتل و همکاران (Patel et al., 2016) پژوهشی با هدف بررسی نقش جنسیت زنان در بخش دامپروری در کشور هند انجام دادند. مطابق نتایج، هند کشوری مبتنی بر کشاورزی بوده و بخش دامپروری یکی از اجزای اصلی آن محسوب می‌شود. در این میان بیشتر فعالیت‌های دامپروری مانند مدیریت واحد دامپروری، جمع‌آوری علوفه، تغذیه، مراقبت‌های بهداشتی، دوشیدن شیر، فرآوری و بازاریابی توسط زنان انجام می‌شود. علاوه بر مشارکت و نقش قابل توجه زنان، نابرابری‌های

جنسیتی زیادی نیز در روستاهای هند وجود دارد؛ بنابراین، نیاز به اصلاح تعصبات جنسیتی در بخش دامپروری احساس می‌شود. تلاش‌هایی برای افزایش ظرفیت زنان به منظور مذاکره با اعتمادبه‌نفس و رفع نیازهای استراتژیک آن‌ها ضروری است.

امایلیک و همکاران (Amailuk et al., 2016) مطالعه‌ای با عنوان نقش زنان در ارتقاء نوآوری در دامداری (یک دیدگاه جنسیتی) انجام دادند. نتایج نشان داد که دامپروری برای زنان منافع زیادی به همراه دارد که شامل تولید غذا، ایجاد درآمد و بیمه محصول است. عواملی که بر افزایش بهره‌وری فعالیت‌های دامداری با تأکید بر نقش زنان تأثیر می‌گذارند شامل حق دسترسی به زمین، دسترسی به نژادهای با بازده بالا، کاربرد فناوری‌ها و شیوه‌های جدید، دسترسی به آموزش و خدمات ترویجی و غیره است.

یاداو (Yadav, 2019) در پژوهشی با عنوان نقش زنان در شیوه‌های دامداری در اوتاراکنند به این نتیجه رسیدند که نقش زنان در پرورش دام نقش غالبی بوده است.

فریرا (Ferreira, 2020) مطالعه‌ای با هدف بررسی نقش زنان در فعالیت‌های دامپروری (مطالعه‌ای در زمینه انتقال کشاورزی اکولوژیکی) انجام دادند. بر اساس نتایج، زنان در پرورش انواع مختلف دام‌ها مشارکت دارند. همچنین آن‌ها در مدیریت واحد، فرآوری محصولات، بازاریابی محصولات، تولید غذا و درآمدزایی نقش‌آفرینی می‌کنند. غلبه بر نابرابری جنسیتی در یک سناریوی کشاورزی اکولوژیکی نیازمند نمایان ساختن کار و دانش زنان کشاورز و افزایش نقاط قوت و توانمندی‌های آن‌ها است.

کومار و همکاران (Kumar et al., 2021) به تحقیقی با عنوان نقش زنان کشاورز در دامپروری مناطق نیمه‌خشک ایالت راجستان هند پرداختند و نشان دادند که زنان در فعالیت‌های مدیریت دام به‌طور قابل توجهی مشارکت دارند، اما این مشارکت پنهان باقی می‌ماند. آموزش زنان کشاورز در زمینه شیوه‌های مدیریت علمی برای افزایش مهارت‌ها و کارایی آن‌ها در راستای افزایش تولید دام از نکات کلیدی به شمار می‌رود.

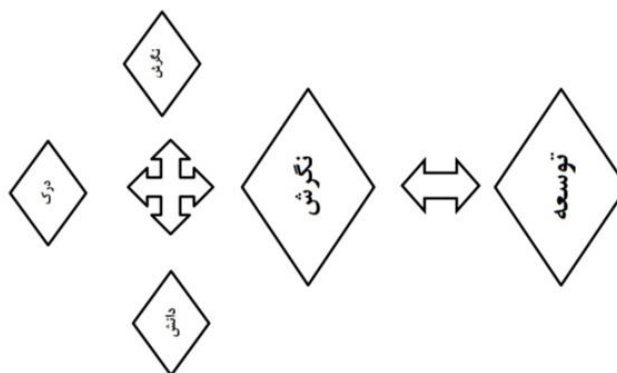
با وجود نقش کلیدی زنان روستایی در فعالیت‌های دامپروری، به نظر می‌رسد نگرش آنان نسبت به این فعالیت‌ها همواره مثبت نبوده و با چالش‌های متعددی از جمله کم‌ارزشی اجتماعی، محدودیت دسترسی به منابع، نبود حمایت‌های ساختاری و نبود مشارکت مؤثر در تصمیم‌گیری‌ها مواجه است. این مسئله به‌ویژه در مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته مانند دهستان کوت عبدالله شهرستان کارون، نمود بیشتری دارد؛ جایی که زنان، با وجود ایفای نقش محوری در مدیریت و

تحلیل نگرش زنان روستایی نسبت به.....

نگهداری دامها، مشارکت محدودی در روندهای توسعه‌ای دارند. از این رو، تحلیل نگرش زنان روستایی نسبت به توسعه فعالیت‌های دامپروری، می‌تواند به شناخت ابعاد ذهنی، ارزشی و تجربی آنها نسبت به این فعالیت‌ها منجر شود و زمینه‌ساز سیاست‌گذاری‌های اثربخش در راستای ارتقای معیشت و توانمندسازی آنان شود. بنا بر آنچه گفته شد، هدف اصلی این پژوهش، بررسی و تحلیل نگرش زنان روستایی دهستان کوت عبدالله نسبت به دامپروری و شناسایی عوامل مؤثر بر این نگرش در راستای توسعه پایدار روستایی است.

نوآوری و تفاوت اصلی پژوهش حاضر در مقایسه با مطالعات پیشین در چند محور اساسی قابل شناسایی است. نخست، این مطالعه به صورت خاص بر نگرش زنان روستایی نسبت به توسعه فعالیت‌های دامپروری تمرکز دارد، در حالی که بیشتر پژوهش‌های پیشین صرفاً به نقش یا میزان مشارکت زنان یا موانع موجود پرداخته‌اند. دوم، این پژوهش با استفاده از مدل‌های روان‌سنجی و تحلیل نگرش، به بررسی عوامل مؤثر بر نگرش زنان از جمله انگیزش، موانع ذهنی و محیطی، و ارتباط آن با مشارکت پرداخته است که در پژوهش‌های قبل کمتر مورد توجه قرار گرفته است. سوم، تمرکز این تحقیق بر تحلیل نگرش به توسعه، گامی فراتر از مطالعات توصیفی صرف درباره مشارکت اقتصادی زنان است و به سنجش ابعاد ذهنی و پویای مشارکت می‌پردازد. در نهایت، این مطالعه با ارائه پیشنهادها بومی‌سازی شده برای توانمندسازی زنان، چارچوبی کاربردی‌تر برای سیاست‌گذاران محلی ارائه می‌دهد.

به طور کلی براساس نتایج بررسی مطالعات نظری و تجربی انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق، مدل مفهومی پژوهش به صورت شکل ۱ است.



شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع و ماهیت در زمره پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی به شمار می‌رود. گردآوری داده‌ها با استفاده از دو روش اسنادی و میدانی انجام شد. ابزار تحقیق، پرسش‌نامه محقق ساخته‌ای بود که روایی آن پس از اعمال نقطه‌نظرهای اساتید و متخصصان این حوزه تأیید شد. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از ۳۰ نمونه مورد آزمایش قرار گرفت و شاخص‌های ترکیبی نگرش ارزیابی شد. این پرسش‌نامه مشتمل بر سه بخش درک، آگاهی و نگرش برای سنجش نگرش است. ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برای بخش‌های درک ۰/۷۶، آگاهی ۰/۷۱ و نگرش ۰/۷۴ محاسبه شد که مقادیر به دست آمده پایایی ابزار تحقیق را تأیید کرد. رویکرد اندازه‌گیری گویه‌های تحقیق در پرسش‌نامه مبتنی بر طیف لیکرت است و سؤالات معکوس در هنگام تحلیل داده‌ها اصلاح شد. گویه‌های مرتبط با سنجش شاخص‌های مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است.

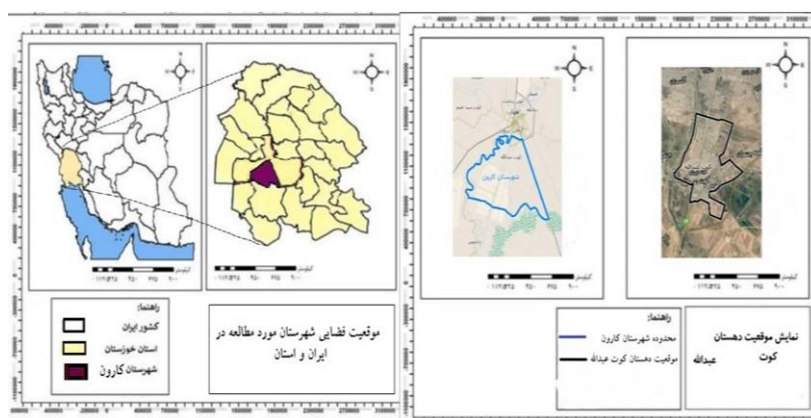
جدول ۱. گویه‌های مرتبط با سنجش شاخص‌های مورد مطالعه

شاخص	گویه
درک	درآمد حاصل از محصولات دامی کمک بزرگی برای اقتصاد خانواده من است. - در انجام فعالیت دامداری احساس موفقیت بیشتری می‌کنم. - در انجام فعالیت دامداری احساس مفید بودن بیشتری می‌کنم. - زنان روستایی مشغول در فعالیت دامپروری، جایگاه اجتماعی بالایی دارند. - مردان روستایی اعتقادی به توانایی زنان در فعالیت‌های دامپروری ندارند. - علاقه‌ای به فعالیت‌های دامداری ندارم اما مجبور به این کار هستم. - به دام و پرورش آن علاقه دارم. - از آسیب دیدن و مرگومیر دام بسیار متأثر می‌شوم. - از افزایش دام خوشحال می‌شوم. - به دلیل زیاد بودن کارها مجبورم در فعالیت دامپروری به خانواده‌ام کمک کنم. - دامپروری برای تغذیه‌ی مناسب خانواده‌ام کاملاً مفید است. - دامپروری وقت زیادی از من می‌گیرد.
نگرش	توانایی انجام دادن فعالیت‌های دامی را به بهترین نحو دارم. - هیچ خلاقیتی در این کار وجود ندارد. - در مسائلی مثل چرای دام فعالیتی نمی‌کنم. - محل زندگی دام و انسان باید از هم جدا باشد. - از روش‌های جدید در دامپروری استقبال می‌کنم. - به نظر من زنان به‌تنهایی می‌توانند تصمیمات مربوط به امور دامپروری را بگیرند. - مردان دانش و تجربه بیشتری از زنان در خصوص فعالیت‌های دامپروری دارند. - برای زنان دامپروری یک کار سنگین و نامناسب است و به سلامتشان آسیب می‌زند.
دانش	با مشارکت در فعالیت‌های دامپروری می‌توانم استقلال مالی داشته باشم. - در صورت بروز مشکلات در انجام دادن فعالیت دامی توانایی ارائه راه‌حل‌های مناسب را دارم. - از فروش محصولات (لبنی، پروتئینی) دام احساس رضایت دارم. - از بیماری‌های مشترک انسان و دام اطلاعات کافی ندارم. - از بیماری‌های دام و کیفیت زایمان و پرورش آن اطلاعات زیادی دارم. - از وجود دام در خانه احساس امنیت اقتصادی بیشتری می‌کنم. - فروش محصولات دامی را کمک‌هزینه‌ای برای بهبود معیشت خانواده می‌بینم. - دامپروری برای من یک درآمد اضافی است که می‌توانم آن را پس‌انداز کنم. - برای تأمین مایحتاج خانواده و ضروریات زندگی ناچارم دامپروری کنم. - امکانات بیشتری برای نگهداری از دام مورد نیاز است. - در کلاس‌های آموزشی مربوط به دامداری شرکت می‌کنم.
توسعه دام‌پروری	زنان نیز مانند مردان می‌توانند در دامداری فعالیت کنند. - افزایش تولید محصولات (لبنی، پروتئینی) دام برای تغذیه مناسب جامعه لازم است. - توسعه فعالیت‌های دامپروری برای امنیت غذایی جامعه ضروری است. - سرمایه‌گذاری در دامپروری سودآوری زیادی دارد. - من ارزش دام بومی محل زندگی‌ام را به‌خوبی میدانم. - زنان همانند مردان می‌توانند فعالیت‌های دامپروری را به‌صورت مناسب انجام دهند.

منبع: یافته‌های تحقیق

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهرستان کارون یکی از شهرستان‌های استان خوزستان است که مرکز آن شهر کوت عبدالله است. این شهرستان با انتزاع از بخش مرکزی اهواز در ۱۲ بهمن ماه ۱۳۹۱ توسط هیئت وزیران تصویب و ابلاغ شد. این منطقه در جنوب غربی اهواز در مسیر اهواز - آبادان واقع است. این شهرستان بنا بر آنچه در نتایج آمارگیری سرشماری سال ۱۳۹۵ آمده است، دارای دو بخش و چهار دهستان (سویسه، قلعه چنغان، کوت عبدالله، موران) بوده که محدوده مورد مطالعه این پژوهش دهستان کوت عبدالله است. دهستان کوت عبدالله در مرکز شهرستان کارون واقع شده که از ادغام مناطق کوت عبدالله، گاو میش آباد، شهرک بسیج، استیشن، کوآتر، خزامی، کوی شهید عباسپور، درویشیه، شریعتی یک، کوت نواصر، کوی منتظری، گندمکار، هادی آباد ایجاد شده است (Mohammad Yari, 2017). شکل ۲ موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد.



شکل ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

جامعه آماری پژوهش حاضر را تمام زنان مشغول به دامپروری در شهرستان کارون تشکیل داده‌اند. به منظور انتخاب نمونه تحقیق، ابتدا از طریق جهاد کشاورزی شهرستان کارون، آمار اولیه جداگانه در خصوص تعداد خانوارهای دامدار برای هر روستا جمع‌آوری شد و تراکم آن‌ها در هر روستا مورد ارزیابی قرار گرفت. از خانوارهای دامدار که جمعاً ۱۰۰۳ نفر در سال ۱۴۰۳ بودند، حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۷۸ نفر تعیین شد. لازم به ذکر است که به علت وسعت منطقه، تنها بین

۱۶ روستای شهرستان (از هر دهستان چند روستا) با نمونه‌گیری تصادفی انتخاب و برای تکمیل پرسش‌نامه‌ها از هر خانوار یک یا دو نمونه (مادر، عروس یا دختر خانواده) برگزیده شدند. شایان ذکر است که برای تبیین اهداف تحقیق از آزمون همبستگی و رویکرد رگرسیون در محیط نرم‌افزاری SPSS استفاده شد.

نتایج و بحث

جدول ۲ آماره‌های توصیفی نمونه مورد مطالعه شامل فراوانی، درصد فراوانی و فراوانی تجمعی را برحسب رده سنی، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی و سطح تحصیلات نشان می‌دهد.

جدول ۲. فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب آماره‌های توصیفی پژوهش

شاخص	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
رده سنی	۱۸ تا ۲۸ سال	۹۰	۳۴/۱
	۲۹ تا ۳۹ سال	۱۱۰	۷۵/۸
	۴۰ تا ۵۰ سال	۴۷	۹۳/۶
	۵۱ و بالاتر	۱۷	۱۰۰
وضعیت تأهل	مجرد	۷۰	۲۶/۵
	متأهل	۱۸۴	۶۹/۷
	بیوه	۱۰	۳/۸
وضعیت شغلی	شاغل	۱	۰/۴
	بیکار	۶	۲/۳
	خانه دار	۲۵۷	۹۷/۳
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۹۶	۳۶/۴
	ابتدایی	۱۱۹	۴۵/۱
	راهنمایی	۳۹	۱۴/۸
	دبیرستان	۷	۲/۷
	دیپلم	۳	۱/۱

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق نتایج جدول فوق، بیشتر افراد شرکت کننده در پژوهش (۴۱/۷۷ درصد) در رده سنی ۲۹ تا ۳۹ سال قرار دارند. همچنین اغلب افراد شرکت کننده در پژوهش (۶۹/۷ درصد) متأهل بودند. بررسی وضعیت شغلی پاسخ‌گویان نیز نشان داد که بیشتر آنان (۹۷/۳ درصد) خانه‌دار بودند. ارزیابی

تحلیل نگرش زنان روستایی نسبت به.....

سطح تحصیلات افراد پاسخ گو نیز مبین آن است که بیشترین آنان (۴۵/۱ درصد) دارای تحصیلات ابتدایی هستند.

آماره‌های توصیفی شاخص‌های اصلی پژوهش شامل درک، دانش، نگرش، توسعه دامپروری و نگرش کلی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. آماره‌های توصیفی شاخص‌های پژوهش

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
درک	۲۸	۷۱	۵۵/۱۵	۶/۸۵	-۱/۶۷	۱/۵۵
دانش	۳۶	۵۹	۴۷/۲۹	۳/۵۹	--/۳۲	۰/۶۱
نگرش	۲۳	۴۰	۳۳	۳/۱۸	--/۱۸۹	۰/۶۷
توسعه دامپروری	۱۹	۵۸	۲۴/۹۹	۲/۸۷	-۱/۷	۱/۴۳
نگرش کلی	۹۷	۱۵۴	۱۳۵/۴۴	۹/۰۹	-۱/۵۶	۱/۹۵

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق نتایج جدول فوق، مقادیر چولگی و کشیدگی تمام متغیرهای پژوهش، در بازه (۲) و (-۲) قرار دارد؛ لذا می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای پژوهش، از توزیع نرمال برخوردار هستند.

نتایج بررسی وجود ارتباط بین متغیرهای اصلی پژوهش

نظر به اهمیت نرمال بودن توزیع متغیرها در هنگام استفاده از آزمون‌های پارامتریک، ابتدا این مهم مورد بررسی قرار گرفت. برای این منظور، از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف بهره گرفته شد که نتایج این آزمون در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. آزمون نرمالیتی شاخص‌های پژوهش

شاخص	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
درک	۰/۷۹۳	۲۶۴	۰/۵۵۵
دانش	۰/۷۲۶	۲۶۴	۰/۶۷۱
نگرش	۰/۷۷۲	۲۶۴	۰/۵۹۸
توسعه دامپروری	۰/۷۳۴	۲۶۴	۰/۶۶۵
نگرش کلی	۰/۶۸۰	۲۶۴	۰/۷۵۲

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق نتایج جدول فوق، مقدار آماره آزمون کولموگروف - اسمیرنوف در تمام متغیرهای مورد بررسی معنی‌دار نیست. این نتیجه بیانگر آن است که تمام متغیرها دارای توزیع نرمال هستند و می‌توان برای بررسی همبستگی و ارتباط بین متغیرها از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود. با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها، برای بررسی وجود ارتباط بین متغیرهای اصلی پژوهش (درک، دانش، نگرش، توسعه و نگرش کلی) از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. جدول ۵ نتایج حاصل از این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۵. نتیجه آزمون همبستگی بین شاخص‌های پژوهش

شاخص	آزمون	درک	دانش	نگرش	نگرش کلی	توسعه دامپروری
درک	ضریب همبستگی پیرسون	۱	-۰/۰۴۵	۰/۳۹۹**	۰/۸۷۵**	۰/۳۹۵**
	سطح معنی‌داری		۰/۴۶۸	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
دانش	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۰۴۵	۱	-۰/۱۰۶	۰/۳۲۴**	-۰/۰۱۲
	سطح معنی‌داری	۰/۴۶۸		۰/۰۸۵	۰/۰۰۱	۰/۸۵۰
نگرش	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۳۹۹**	-۰/۱۰۶	۱	۰/۶۰۹**	۰/۲۵۱**
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱	۰/۰۸۵	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
نگرش کلی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۸۷۵**	۰/۳۲۴**	۰/۶۰۹**	۱	۰/۳۸۱**
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
توسعه دامپروری	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۳۹۵**	-۰/۰۱۲	۰/۲۵۱**	۰/۳۸۱**	۱
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱	۰/۸۵۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ را نشان می‌دهد.

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق نتایج جدول فوق، ضریب همبستگی بین متغیرهای دانش، درک و نگرش با متغیر نگرش کلی، مثبت و در سطح ۱ درصد معنی‌دار است. این نتایج بیانگر این است که متغیرهای دانش، درک و نگرش با متغیر نگرش کلی، رابطه مثبت و معناداری دارند، به طوری که با افزایش یک متغیر، متغیر دیگر افزایش می‌یابد و بالعکس. همچنین، ضرایب همبستگی بین متغیرهای درک، نگرش و نگرش کلی با متغیر توسعه دامپروری مثبت و در سطح ۱ درصد معنی‌دار است. اما ضریب همبستگی بین متغیرهای دانش و توسعه دامپروری فاقد ارزش آماری است. این نتایج مبین آن است که بین متغیرهای درک، نگرش و نگرش کلی با متغیر توسعه دامپروری رابطه مثبت و معنی‌داری دارند، به طوری که با افزایش یک متغیر، متغیر دیگر افزایش می‌یابد و بالعکس؛ اما بین متغیرهای دانش و توسعه رابطه معنی‌داری تأیید نشد.

نتیجه بررسی تأثیر سه عامل درک، دانش و نگرش بر توسعه دامپروری

به منظور بررسی تأثیر سه عامل درک، دانش و نگرش بر توسعه دامپروری از رویکرد رگرسیون خطی بهره گرفته شد. جدول ۶ آماره‌های مدل رگرسیون برآورد شده را نشان می‌دهد.

جدول ۶. آماره‌های برازش رگرسیون

ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده
۰/۴۰۹	۰/۱۶۷	۰/۱۵۷

منبع: یافته‌های پژوهش

مطابق نتایج جدول فوق، مقدار ضریب همبستگی پیرسون متغیرهای درک، دانش و نگرش با متغیر توسعه برابر ۰/۴۰۹ به دست آمده است که بیانگر وجود رابطه مثبت و مستقیم میان متغیرهای درک، دانش و نگرش با توسعه دامپروری است. به علاوه، مقدار ضریب تعیین مدل فوق نشان می‌دهد که تقریباً ۱۷ درصد از تغییرات متغیر توسعه دامپروری توسط متغیرهای درک، دانش و نگرش تبیین می‌شود. جدول ۷ مقادیر ضریب‌های استاندارد و غیراستاندارد متغیرها در مدل فوق را نشان می‌دهد.

جدول ۷. ضریب‌های استاندارد و غیراستاندارد متغیرها

مدل	ضریب غیراستاندارد		ضریب استاندارد		سطح معنی‌داری
	B	خطای استاندارد	Beta	آماره t	
ضریب ثابت	۱۲/۹۰۸	۲/۹۶۹	-	۴/۳۴۸	۰/۰۰۱
درک	۰/۱۴۷	۰/۰۲۶	۰/۰۳۵۱	۵/۶۹۱	۰/۰۰۱
دانش	۰/۰۱۳	۰/۰۴۶	۰/۰۱۶	۰/۲۸۲	۰/۷۷۸
نگرش	۰/۱۰۲	۰/۰۵۶	۰/۱۱۳	۱/۸۱۵	۰/۰۷۱

منبع: یافته‌های پژوهش

همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، ضریب متغیر درک برابر با ۰/۱۴۷ برآورد شده که در سطح ۱ درصد معنی‌دار است. این در حالی است که ضرایب متغیرهای دانش و نگرش حتی در سطح ۵ درصد نیز معنی‌دار نیستند.

این نتایج بیانگر این نکته است که تنها متغیر درک از میان سه متغیر مستقل، اثر مثبت و معنی‌دار بر متغیر وابسته (توسعه یا پذیرش) دارد. متغیرهای دانش و نگرش هر دو از لحاظ آماری در سطح ۱ درصد معنی‌دار نیستند، گرچه تأثیر متغیر نگرش را در سطح معنی‌داری ۱۰ درصد می‌توان

پذیرفت. به طور کلی، توان تبیینی مدل برآورد شده به طور قابل توجهی متکی بر متغیر درک است و سایر متغیرها نقش حاشیه‌ای یا غیرفعال در پیش‌بینی متغیر وابسته دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف تحقیق حاضر تحلیل نگرش زنان روستایی دهستان کوت عبدالله در زمینه توسعه فعالیت‌های دامپروری است. یافته‌های نشان داد که حدود ۶۷ درصد از زنان روستایی در شهرستان کارون نگرش مثبتی نسبت به فعالیت دامپروری دارند. این نگرش مثبت، نه بر پایه دانش تخصصی، بلکه بیشتر مبتنی بر درک عملی و تجربیات مستقیم آنان از زندگی روزمره در کنار فعالیت‌های دامپروری است. در واقع، زنان روستایی، علیرغم کمبود آموزش‌های رسمی و محدودیت در امکانات، توانسته‌اند درک نسبتاً عمیق‌تری از اهمیت و ضرورت فعالیت دامپروری در معیشت خود و خانواده‌هایشان داشته باشند. آن‌ها با وجود چالش‌های متعددی - از جمله نبود زیرساخت‌های بهداشتی، فقدان آموزش‌های نوین، و کمبود فضای مناسب برای نگهداری دام - که با آن روبرو هستند، همچنان به این فعالیت علاقه‌مند بوده و آن را بخشی از هویت اقتصادی و اجتماعی خود می‌دانند. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که درک زنان از دامپروری حتی از نگرش آن‌ها نسبت به این فعالیت در اولویت بالاتری قرار دارد. این یافته بیانگر آن است که بین تجربه و تصور ذهنی زنان از دامپروری هم‌راستایی بالایی وجود دارد. بسیاری از این زنان با وجود محدودیت‌ها، شخصاً اقداماتی برای بهبود وضعیت دامپروری خود انجام داده‌اند، اما این اقدامات را ناکافی دانسته‌اند و خواستار حمایت بیشتر از سوی نهادهای مسئول هستند. نکته قابل توجه دیگر در یافته‌های پژوهش این است که زنان روستایی علاقه فراوانی به فراگیری آموزش‌های مرتبط با دامپروری دارند؛ علاقه‌ای که تاکنون پاسخ مناسبی از سوی سازمان‌های مرتبط دریافت نکرده است. عدم ارائه آموزش‌های دامپروری از سوی نهادهای رسمی، به‌ویژه در زمینه‌های بهداشت دام، نحوه نگهداری علمی، و بازاریابی محصولات دامی، می‌تواند تأثیر منفی بر نگرش زنان داشته باشد. نتایج تحلیل همبستگی نیز نشان داد که نبود مداخلات حمایتی مناسب از طرف سازمان‌های مسئول با کاهش سطح نگرش مثبت زنان نسبت به دامپروری ارتباط معنی‌داری دارد. در بخش دیگری از تحقیق، مشخص شد که زنان روستایی، محدودیت امکانات و نبود آموزش را از دلایل اصلی کاهش بهداشت و تهدید سلامت خود در فرآیند دامپروری می‌دانند. به‌ویژه مسأله نداشتن فضای مجزا برای نگهداری دام و محیط زندگی انسان، یکی از نگرانی‌های مهم آنان بوده است. از نظر زنان روستایی، تأمین فضا و امکانات مناسب می‌تواند به طور قابل توجهی نگرش آنان را نسبت به فعالیت دامپروری بهبود بخشیده و در نتیجه انگیزه آن‌ها برای ادامه فعالیت افزایش یابد. نکته مهم

دیگر آن است که اگرچه نگرش زنان به دامپروری مثبت است، اما آنان معتقدند که این فعالیت از نظر جامعه دارای جایگاه اجتماعی مناسبی نیست. این موضوع باعث می‌شود تا فعالیت آن‌ها با نوعی احساس نادیده‌گرفته‌شدن اجتماعی همراه باشد و همین امر ممکن است در درازمدت باعث کاهش انگیزه و مشارکت آنان شود.

نتایج به‌دست‌آمده با برخی از مطالعات پیشین تفاوت‌ها و تشابهاتی داشت. به‌عنوان مثال، یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیق شمس و همکاران (Shams et al., 2015) در منطقه چاراویماق که نگرش زنان نسبت به دامپروری را نه مثبت و نه منفی ارزیابی کرده بودند، تفاوت معنی‌داری دارد؛ با این‌حال، در زمینه اهمیت آموزش و بهبود امکانات در ارتقای نگرش زنان با آن‌ها هم‌راستا بود. همچنین نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های حسینی‌نیا و ملک‌محمدی (Hosseini-Nia & Malek-Mohammadi, 1999) که نگرش زنان در استان فارس را منفی گزارش کرده بودند، مطابقت ندارد، اما هر دو پژوهش تأکید داشتند که ارتقای سطح آموزش و فراهم کردن امکانات لازم می‌تواند تأثیر مثبتی بر نگرش زنان نسبت به دامپروری داشته باشد.

با توجه به اینکه دامپروری همچون دیگر فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی با چالش‌ها و مشکلات فراوانی روبروست، تمرکز بر حل این مشکلات برای حفظ انگیزه و مشارکت فعال زنان ضروری است؛ به‌ویژه در شهرستان کارون که دامپروری به‌عنوان یک راهکار معیشتی غالب شناخته می‌شود و بسیاری از دامداران حرفه‌ای فاقد زمین بوده و منبع درآمد دیگری ندارند، لزوم مداخله هدفمند و برنامه‌ریزی‌شده بیش از پیش احساس می‌شود. در این راستا، پیشنهاد می‌شود که سازمان‌های مرتبط با توسعه روستایی و دامپروری، برنامه‌هایی برای ارتقای آموزش زنان در زمینه‌های تخصصی دامپروری تدوین و اجرا نمایند. این آموزش‌ها می‌تواند شامل مواردی چون پیشگیری از بیماری‌های دامی، بهداشت محیط دام، تکثیر دام، و شیوه‌های نوین بازاریابی محصولات دامی باشد. افزون بر این، ایجاد بازارهای محلی به‌منظور فروش مستقیم فرآورده‌های دامی می‌تواند به افزایش درآمد و توانمندسازی اقتصادی زنان کمک کند. تأسیس واحدهای فرآوری لبنی مانند شرکت‌های تولید شیر و ماست محلی، افزون بر کاهش هدررفت محصولات، به سودآوری بیشتر و افزایش ارزش افزوده دامپروری منجر خواهد شد. همچنین، استفاده از زمین‌هایی با قابلیت مرتع‌داری برای چرا و پرورش دام، و آموزش روش‌های کشت نهاده‌های دامی، می‌تواند به کاهش هزینه‌های دامپروری بینجامد. انجام این اقدامات به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار، به ایجاد انگیزه در زنان و تقویت پایداری فعالیت‌های دامپروری منتهی خواهد شد.

یکی دیگر از اقدامات ضروری، افزایش نظارت دامپزشکی و ارتقای فرهنگ بهداشت دام در میان زنان روستایی است. سرکشی منظم دامپزشکان و ارائه خدمات پیشگیرانه، از جمله واکسیناسیون، می‌تواند میزان زادوولد دام را افزایش داده و مرگ‌ومیر دام‌ها را کاهش دهد. این امر به صورت غیرمستقیم بر بالا رفتن انگیزه زنان برای ادامه فعالیت تأثیرگذار خواهد بود. همچنین باید برنامه‌هایی برای ایجاد دسترسی سریع و مستقیم به بازارهای فروش محصولات دامی و لبنی طراحی و پیاده‌سازی شود. این دسترسی آسان، نه تنها هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی دامپروری را کاهش می‌دهد، بلکه می‌تواند نقش مهمی در ارتقای نگرش زنان به این فعالیت و تثبیت جایگاه آن در الگوهای معیشتی روستایی ایفا کند.

در مجموع، توجه به نقش حیاتی زنان در دامپروری، فراهم کردن بسترهای حمایتی برای رشد این فعالیت، و بازتعریف جایگاه اجتماعی این شغل، می‌تواند گامی مؤثر در جهت ارتقای وضعیت اقتصادی زنان روستایی و توسعه پایدار روستاها باشد. چنین رویکردی نه تنها به حفظ گونه‌های دامی بومی و بهبود امنیت غذایی منطقه کمک می‌کند، بلکه سبب افزایش اعتماد به نفس و استقلال اقتصادی زنان در جامعه خواهد شد.

منابع

1. Al Agha, F. (2005). Identifying income-generating occupations for rural women and determining their educational needs and related skills. *Women in Development and Politics*, 3(1), 1-23. [In Persian]
2. Amailuk, J., Fred, N. & Njoroge, E. (2016). Women's role in enhancing innovation in livestock farming: A gender perspective. *Journal of African Studies and Development*, 1(2016), 47-53. <https://doi.org/10.32727/24.2018.10>
3. Dadvar Khani, F. (2006). Rural development and challenges of women's employment. *Geographical Research*, 38(55), 171-188. SID. <https://sid.ir/paper/5559/fa>. [In Persian]
4. Ferreira, E.L., Barros, R. & Bevilacqua, P. (2020). Women working in animal husbandry: A study in the agroecological transition context. *Ciência Rural*, 50(1). <https://doi.org/10.1590/0103-8478cr20190149>
5. Gholipour, A. (2007). *Organizational Behavior Management*. Tehran: SAMT Publications. [In Persian]
6. Hadian, E., & Saharkhiz, A. (2006). Determining the economic contribution of rural women in livestock activities (A case study of Jahrom County). *Isfahan University Research Journal (Humanities)*, 21(2), 21-39. [In Persian]

7. Hayati, B., Moameni chalaki, D., Zarifian, S. & Jalalian, M. (2010). Attitudes of Agricultural Jihad Organization specialists towards sustainable agriculture concepts and its determinants in the East Azerbaijan province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 2-41(1). [In Persian]
8. Herath, S. (2009). Women in livestock development in Asia. *Journal of Commonwealth Veterinary Association*, 24(1), 29–37.
9. Hosseini Abri, M. (2001). *Rural Development: Concepts and Approaches*. Tehran: [Publisher Name], p. 264. [In Persian]
10. Hosseini-Nia, G.H., & Malek-Mohammadi, I. (1999). A study of rural women's attitudes towards agricultural activities, animal husbandry, handicrafts, the rural environment, and educational-extension programs. *Jahad*, 19(220-221), 220–221. [In Persian]
11. ILRI (2010). *Livestock and Women's Livelihoods: A Review of the Recent Evidence*. Nairobi: International Livestock Research Institute.
12. Köhler-Rollefson, I. (2012). *Invisible Guardians - Women Manage Livestock Diversity* (1st ed.). Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations.
13. Kumar, R., Devi, I., Meena, R.L. & Kumar, A. (2021). Role of farm women in animal husbandry of semi-arid Rajasthan. *Indian Journal of Small Ruminants*, 27(1), 118-122. <https://doi.org/10.5958/0973-9718.2021.00015.5>
14. Lashgarara, F. (2011). Identification of influencing factors on adoption of sustainable agriculture among wheat farmers of Lorestan Province, Iran. *Advances in Environmental Biology*, 5(5), 967-972.
15. Lahsayzadeh, A., Jahangiri, J. & Khajeh Noori, B. (2005). Analyzing the economic participation of rural women (Case study of Fars province). *Iranian Journal of Sociology*, 6(3), 124-145. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17351901.1384.6.3.7.5>[In Persian]
16. Mirlotfi, M., Bandani, M. & Shahraki, S. (2013). The role of the hidden work of women in rural household welfare (Case study: rural women in Hamoon city). *Spatial Planning*, 3(3), 49-68. [In Persian]
17. Mohammad Yari, A. (2017). *Socio-Economic Yearbook of Karun City*. Karun City Governorate. [In Persian]
18. Njuki, J., Kihyo, J., O'ktngati, A. & Place, F. (2004). Male versus female labour in an Agroforestry System in the Central Highlands of Kenya: Correcting the Misconception. *International Journal of Agricultural Resources, Governance and Ecology*, 3, 154–170.
19. Papoli Yazdi, M.H., & Ebrahimi, M.A. (2015). *Theories of Rural Development*. SAMT Publications. [In Persian]
20. Patel, S., Patel, M., Patel, J., Patel, A.S. & Gelani, R. (2016). Role of women gender in livestock sector: A review. *Semantic Scholar*.

21. Patel, S., Patel, M., Patel, J., Patel, A. & Gelani, R. (2016). Role of women gender in livestock sector: A review. *Journal of Livestock Science*, 7, 92-96. Retrieved from <http://dx.doi.org/J. Livestock Sci.2016/7:92-96>
22. Rashid, S., & Abedin, M. (2022). The role of women in rural development in Bangladesh. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 9(10), 410–417. <https://doi.org/10.14738/assrj.910.13314>
23. Salehi, A., & Karbasi, P. (2022). Explaining the sustainability of the Isfahan livestock industry. *Spatial Planning*, 12(1), 99-120. doi: 10.22108/sppl.2022.130233.1607[In Persian]
24. Shams, A., Nabizadeh, N. & Shabanali Fami, H. (2015). Investigating the role of women in rural animal husbandry production system (attitude, motives, and barriers of participation) in Charuymaq County/Iran. *Woman in Development & Politics*, 13(3), 439-453. doi: 10.22059/jwdp.2015.56340[In Persian]
25. SIDA (2015). Supporting Women's Economic Empowerment: Scope for SIDA's Engagement (1st ed.). International Organizations and Policy Support.
26. Sri Gugan, S., Steward, J.J. & Subhashini, A. (2024). The role of women in economic development. *Shanlax International Journal of Economics*, 12(2), 94–103. <https://doi.org/10.34293/economics.v12i2.7211>
27. Walingo, M.K. (2010). Role of livestock projects in empowering women smallholder farmers for sustainable food security in rural Kenya. *African Journal of Food Agriculture Nutrition and Development*, 9(7). <https://doi.org/10.4314/ajfand.v9i7.47678>
28. WCILD (2016). WCILD 1st World congress on innovation for livestock development. Retrieved 14 June 2016 from <https://www.wcild.org/>
29. Yadav, S., Kumar, A. & Singh, C.B. (2019). Role of Women in Dairy Husbandry Practices in Uttarakhand. *International Journal of Pure & Applied Bioscience*, 7(5), 372-374. doi: <http://dx.doi.org/10.18782/2320-7051.7569>
30. Yaghoubi Farani, A., Karimi, S., Khodaverdian, M.R. & Mohammadi Nejad, F. (2023). Assessment and explanation the entrepreneurial competencies framework of rural women facilitators (A study in Hamedan, Qom and Markazi provinces). *Village and Development*, 26(2), 133-164. doi:10.30490/rvt.2023.355989.1402[In Persian]
31. Yunis, M.S., Hashim, H. & Anderson, A.R. (2018). Enablers and constraints of female entrepreneurship in Khyber Pukhtunkhawa, Pakistan: Institutional and feminist perspectives. *Sustainability*, 11(27). <https://doi.org/10.3390/su11010027>